

1. Seminarska naloga-GVZ

***LJUDSKA GLASBA in SLOVENSKA
PARTIZANSKA PESEM***

PREDMET: glasbena vzgoj

VSEBINA / KAZALO

	Str.	
1	LJUDSKA GLASBA	3
2	LJUDSKA PESEM	3
3	LJUDSKA PESEM-podrobno	4
4	LJUDSKO PESEM zajema	4
5	Značilnosti ljudskih pesmi	4
6	Zbiratelji ljudskih pesmi	4
7	Nekaj ljudskih pesmi	4
8	SLOVENSKA PARTIZANSKA PESEM	5
9	NEKAJ PARTIZANSKIH PESMI	5
10	Znani partizanski skladatelji	6
11	Viri	7

1 LJUDSKA GLASBA

Ljudska glasba, je več kot le glasba. Je ritem in pesem, ki daje življenje našim prednikom. V njej najdemo zgodovino in skrivnosti umetnosti človeštva.

Naša ljudska dela so zelo različno stara. Najstarejša so iz poganske dobe in praslovanske domovine. To domnevo vzbujajo ostanki zagovorov (Zagovor zoper izvin), bajk o Kurentu, sojenicah ipd. Svoj višek pa je naše ljudsko pesništvo doseglo v 14. in 15. stoletju. Oblika pesmi v 16. stol. se je šele zapisala v rešiteljevih knjigah.

Ljudsko glasbo, bi lahko razdelili na inštrumentalno (npr. ljudski plesi) in vokalno glasbo (ljudska pesem)

2 LJUDSKA PESEM

»Narodna [ljudska] pesem je naša pristna, nezlagana podoba. Poznati jo moramo. Vsak narod mora poznati samega sebe, če hoče ohraniti svojo prvobitnost« (Kunaver, 1984, str. 5).

Ljudska pesem sega v najstarejše čase, ko ljudstvo še ni poznalo ne pisave ne tiska. Imena avtorjev so se sčasoma pozabila, njihove pesmi pa so se zaradi priljubljenosti med ljudstvom ohranile in razširile. Prehajale so od rodu do rodu, iz kraja v kraj. Pri tem so se včasih jezikovno, včasih tudi vsebinsko spremenile. Tako so ob istem delu dostikrat nastale različice ali variante.

Pesem ni bila samo zabava, temveč tudi spremljevalka vsakdanjih in prazničnih dni. Vse šege in navade so bile prepletene s pesmijo. Danes je marsikaj drugače, ob mnogih priložnostih je pesem utihnila. Nekoč pa se je pelo, saj je priložnosti za petje bilo zmeraj veliko.

»Večje dežele so na svetu kakor Slovenija, lepše ni nobene. Večji narodi so od našega in za imenitne se imajo, toda v malo katerem ima pesništvo tako ceno kakor v slovenskem, ne le pri izobražencih. Skoraj ni Slovenca, ki ne bi bil kdaj v svojem življenju zložil kakšno pesem in petje je gotovo ena naših najizrazitejših značilnosti. Ko tretji ali četrti rod naših izseljencev ne zna več slovensko govoriti, pa s slovensko pesmijo še vedno izpričuje svoje korenine. Ko celo v cerkvi utihne slovenska beseda, pa slovenska pesem kaže na narodnostno pripadnost ali izvir vernikov, če to priznavajo ali ne« (Kumer, 2004, str. 9).

V ljudskih pesmih zasledimo različno tematiko: življenjski krog od uspavank. Slovenci smo po naravi navezani na dom, radi pojemo o lepotah naše dežele, in zato poznamo mnoge domoljubne pesmi. Ljubezen do domovine, domače zemlje, družine je bila v pesmih preprostega človeka velikokrat izražena. Besedila domotožja so spremljale občutene melodije, včasih otožne, včasih vsebini navkljub vesele in radožive. Tudi stari slovenski pregovori nam o tem veliko povedo: »Boljša je domača gruda, kot na tujem zlata ruda.« »Če človek pol sveta obteče, najboljši kruh doma se peče.« »Kdor matere zemlje ne časti, sadú ta njenega vreden ni.« »Redko tako čutimo milino materinega jezika kot tedaj, ko nam pride na ušesa pod tujim nebom« (Kunaver, 1984, str. 11)

Prav iz pesmi naših izseljencev in sezonskih delavcev je čutiti, da jim na poljih, v tovarnah ali rudnikih ni bilo težko samo zaradi napornega dela, marveč jih je hkrati z bolečinami v rokah, nogah, hrbtu bolela tudi misel na daljno domačijo in svoje najdražje

Ljudska glasba in slovenska ljudska pesem.

3 LJUDSKA PESEM –podrobno

4 LJUDSKO PESEM zajema:

- (lahko) razumljivo besedilo in preprosta melodija
- Zelo stara
- Splošno razširjena
- Nepoznan ustvarjalec
- Ustno izročilo

Slovenske ljudske pesmi delimo v dve skupini-**LIRSKE in EPSKE**

LIRSKE ali izpovedne pesmi so lahko obrednoobičajne, nabožne, otroške, ljubezenske, vojaške, kmečke, delovne, stanovske, pivske, šaljivke in zabavljivke, partizanske pesmi... So torej krajše pesmi v katerih se avtor izpoveduje.

EPSKE ali pripovedne pesmi so bajeslovne in legendarne pesmi, balade in romance, pesmi o živalih... So daljše pesmi, ki pripovedujejo o raznih znanih, pomembnih dogodkih...

5 Značilnosti ljudskih pesmi:

- imajo refren
- pogosto imajo štiristopični akatalektični trohej, dvostopični amfibrah, štiristopični akatalektični jamb
- rime so pogosto svobodne, nadomeščajo jih tudi asonance
- preprost jezik z barbarizmi, arhaizmi in provincializmi
- Manjšalne besede ali deminutivi
- Stalni okrasni pridevki
- Ponavljanje posameznih besed, stavkov ali celih odstavkov; geminacije, anafore, epifore, refreni
- Pretiravanja ali hiperbole
- Stalna, takoimenovana ljudska števila
- Posebnosti v besednem redu

6 Zbiratelji ljudskih pesmi:

- najpomembnejši, ki je opozoril na pomembnost ljudskih pesmi in da jih zapišemo, je bil Jernej Kopitar
- ljudje, ki so te pesmi zapisovali- Dizma Zakotnik, Valentin Vodnik, Matevž Ravnikar - Požecan, Andrej Smole, Emil Korytko, Mitja Majar, Oroslav Caf, Matija Valjavec in drugi...

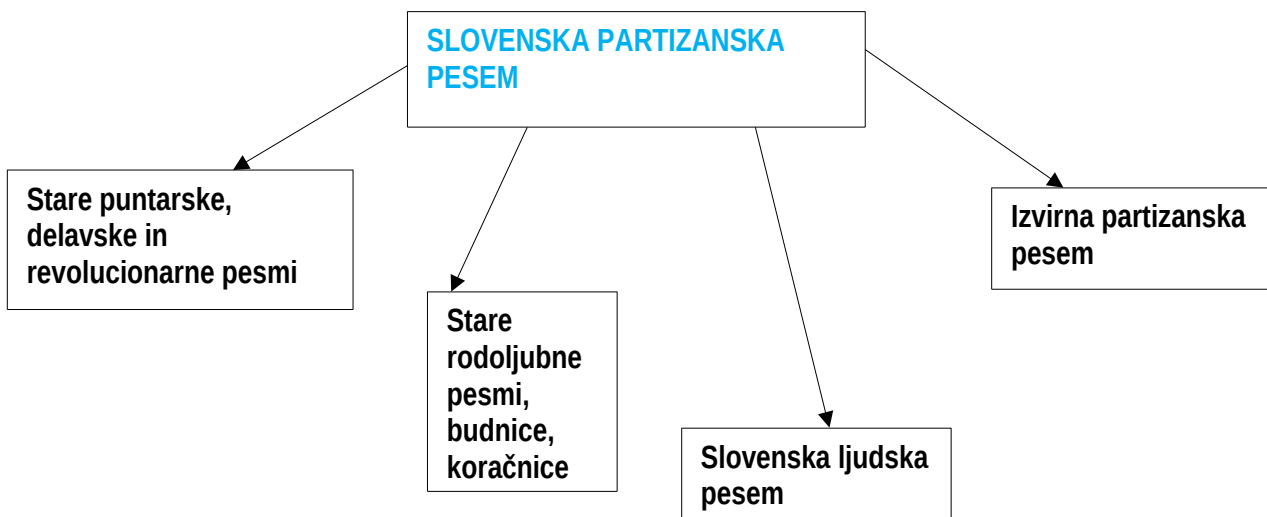
7 Nekaj ljudskih pesmi:

- Marko skače
- Lepa Anka
- Oj, božime
- Ribniška
- Šla bom na goro visoko
- Dere sn jas mali bija
- Fčelica zleteila
- Sinoči sem slišov no tičico pet
- ncoj je an fajn večier
- voda zviru iz kamena
- Lastovki v slovo
- Uštnejša ja ni

8 SLOVENSKA PARTIZANSKA PESEM

Ko se človek bori za obstanek in za boljše življenje in je postavljen pred odločilne preizkušnje, ga vedno spremlja pesem. In tako je nastala partizanska glasba.

Z nastankom prvih slovenskih enot se je razvila tudi prvih partizanska pesem. Iz preprostega improviziranega petja v manjših enotah se je razvilo organizirano glasbeno udejstvovanje. 1944 aprila se je ustanovil invalidski pevski zbor in zbor Srečko Kosovel. Ko se je leta 1944 januarja ustanovilo slovensko narodno gledališče je to vključevalo tudi glasbo. Zato je vsa Slovenija spoznala in spremljala glasbeni utrip osvobodilnih ozemelj in kulturno življenje v partizanskih bojnih enotah. Glasbeno življenje se je razmahnilo po Italijanski kapitulaciji pa do konca vojne, ko so slovenski skladatelji ustvarili okrog 230 zborovskih pesmi, samospevov in inštrumentalnih skladb. Partizanska pesem se je razvija po številnih drugih vzorih.



9 Nekaj partizanskih pesmi:

- Na juriš
- Hej, brigade
- Hej, tovariši
- Svobodna Slovenija
- Komandant Stane
- Domovina naša je svobodna
- Juž gremo v napad
- Pesem o Titu
- Bohor je vstal
- Pesem o svobodi
- Prva slovenska partizanska pesem je bila pesem pesnika Mateja Bora in skladatelja Karla Pahorja-Razpnite čez ves svet vešala.

Ljudska glasba in slovenska ljudska pesem.

10 Znani partizanski skladatelji:

- Karol Pahor
- Maks Pirnik
- Marjan Kozina
- Radovan Gobec
- Rado Simoniti
- Pavel Šivic
- Janez Kuhar
- France Šturm

Partizanske pesmi so najpogosteje izvajali dvoglasno z improvizirano spremljavo harmonike. Precej je bilo priredb za moške glasove. Šele po osvoboditvi se je razširilo troglasno ali večglasno petje partizanskih pesmi.

Polek zborovskih pesmi in samospevov je nastajala še ena zvrst- inštrumentalna komorna glasba. med najpomembnejše ustvarjalce samospevov lahko štejemo Karola Pahorja, Marjana Kozino, Rada Simontija, Pavla Šivica. Najlepši partizanski samospev pa je samospev Francija Šturma- **Materi padlega partizana:**

Takrat, ko je prvič ročice razprl,
takrat si v radosti plašno vztreptala:
Samo da mi ne bi, da ne bi umrl!

Takrat, ko na prsih je tvojih še spal,
takrat si mu nežno v solzah šepetala:
Glej, kmalu iz tebe cel fant bo postal.

Postal je tak fant, da bi gore premikal,
nikdar se ni klicu svobode izmikal.
Tako si mu segla poslednjič v roko,
in v tebi je tlelo: Da! Vrnil se bo!

Zdaj veter raznaša besede njegove,
prisluhni natanko, da čuješ glasove:
Lepo je, veš, mama, lepo je živeti,
toda, za kar sem umrl, bi hotel še enkrat umreti!

glasbeno ustvarjanje s partizansko tematiko se ni omejilo samo na čas med vojno, vse do današnjih dni so številni skladatelji v svojih delih uporabljali partizansko motiviko, v vokalnih in tudi v inštrumentalnih skladbah.

Ljudska glasba in slovenska ljudska pesem.

11 Viri:

Spletni:

http://sl.wikipedia.org/wiki/Ljudsko_pesni%C5%A1tvo

http://www.kud-tinerozanc.si/index.php?vsebina=repertoar_ljudske_pesmi

<http://www.ossmartno.net/index.php?>

[option=com_content&view=category&id=56&layout=blog&Itemid=304](http://www.ossmartno.net/index.php?option=com_content&view=category&id=56&layout=blog&Itemid=304)

http://www.narodne-pesmi.si/pesmi_izbor.php

http://sl.wikipedia.org/wiki/Seznam_slovenskih_partizanskih_pesmi

http://www.narodne-pesmi.si/pesmi_besedila.php?id=234&offset=1

<http://www.prijateljjevanje.net/viewtopic.php?f=8&t=445>

http://www.borut.com/library/texts/kajuh/poetry_u.htm

knjižni:

Vrbančič, Ivan. 1988. *Svet glasbe*. 2. natis. Ljubljana:Državna založba Slovenije.